

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.изк. Стефан Иванов Хърков

за дисертационния труд на

АВГУСТ-АЛЕКСАНДЪР САШКОВ ПАВЛОВ

докторант редовно обучение (художественотворческа докторантура)

в Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“,

Инструментален факултет, Катедра „Струнни инструменти“,

научен ръководител на докторанта: проф. Анатоли Кръстев,

на тема:

„КОНЦЕРТИТЕ ЗА ВИОЛОНЧЕЛО НА ВЕСЕЛИН СТОЯНОВ, ЛЮБОМИР ПИПКОВ И КРАСИМИР КЮРКЧИЙСКИ. СТИЛОВИ ПРОБЛЕМИ И ПРИНОС ЗА РАЗВИТИЕТО НА БЪЛГАРСКАТА ВИОЛОНЧЕЛОВА ШКОЛА“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование: 8. Изкуства

Професионално направление: 8.3. Музикално и танцово изкуство

ДАННИ ЗА ДИСЕРТАНТА

Август-Александър Павлов е роден през 1991 г. в Пловдив. Завършва с отличие средно образование в Националното училище за музикално и танцово изкуство „Добрин Петков“ в Пловдив и висше образование в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ със специалност виолончело в класа на проф. Анатоли Кръстев. Специализира в Московската държавна консерватория „Пьотр Илич Чайковски“ при проф. Игор Гавриш (Гаврыш, Игорь

Иванович) и в Кралската консерватория в Бирмингам при проф. Лайънел Хенди (Lionel Handy). Посещава майсторски класове при големите виолончелисти и виолончелови педагози Анатоли Кръстев, Дейвид Стрейндж, Алваро Уертас, Адам Яворкай, Антон Никулеску, Емилия Барановска.

Август-Александър Павлов е носител на награди от национални и международни конкурси, сред които: първа награда от международния конкурс за изпълнители на струнни инструменти в Ниш, Сърбия (2011), първа награда от националния конкурс „Орфеева дарба“ в София (2009), първа награда от международния конкурс за камерна музика в Самоков (2012), специална награда от XII национален конкурс за изпълнение на чешка и словашка музика във Варна (2009) и други. В момента е артист-оркестрант в Софийската филхармония и хоноруван преподавател в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“.

ДАННИ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА

Художественотворческата докторантура в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ (НМА) се състои от два компонента:

- реализация на ярки художествени постижения, обединени от единен замисъл, които представляват принос в националната и/или международната музикална култура,
- научен труд в обем не по-малко от 80 страници, тематично обвързан с творческия замисъл на артистичните изяви.

При художественотворческата докторантура публичните творчески изяви на докторанта трябва да са не по-малко от шест за целия курс на обучение (средно по две изяви на година). Тези творчески изяви задължително се документират с аудио и видео материали и се представят заедно с писмената част на доктората. Към звукозаписите/видеозаписите на публичните творчески изяви се прибавят необходимите документи, удостоверяващи тяхната автентичност – афиши, програми, публикувани отзиви, удостоверения от организаторите на изявите.

Материалите по дисертацията ми бяха изпратени два пъти – веднъж от самия докторант и веднъж от председателя на научното жури. И в двата случая получих само научен труд с автореферат към него и кратка автобиография на докторанта. Материали, свързани с реализация на ярки художествени постижения не съм получавал.

Двата компонента на художественотворческата докторантура представляват единно цяло. Без наличието на единия от тях няма как другия да бъде разбран в пълнота и оценен. Съвкупността на двата компонента прави възможно да се разбере цялостния творчески замисъл на докторантурата и как този творчески замисъл се е реализирал през периода на докторантурата в ярките артистични изяви на докторанта, представляващи принос в националната и/или международната музикална култура.

За да бъде допусната до защита дисертацията, тя трябва да бъде подготвена изцяло в своите два компонента и в този си вид да бъде одобрена от съответната катедра. Към това е необходимо да бъде представена справка за работата на кандидата по двата компонента на дисертацията, от която да бъде видно дали тя отговаря на минималните национални изисквания според закона и на допълнителните изисквания на НМА, изчислени в брой точки.

В изпратените ми материали по дисертацията липсва информация за решение на катедрата за допускане до публична защита, липсва и справка за изпълнението на минималните национални изисквания и на допълнителните изискванията на НМА.

БЕЛЕЖКИ ПО ПРЕДАДЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ (научен труд с автореферат)

Увод:

Уводът на предадения научен труд представлява кратко въведение, в което е описано съдържанието. Методически дял в увода напълно липсва. Основните понятия на всеки научен труд – „цел“, „задачи“, „предмет“, „обект“, „методи на изследването“, „литературен обзор“ – не са въведени.

Първа глава:

Първи дял:

В първи дял е разгледано развитието на идеята за концертността в европейската музика. Посочено е началото на този процес и пътят, по който се е развивала самата идея. Не е изяснено как в XVIII век на базата на утвърдения жанр „кончерто гресо“ се е обособил новият жанр „инструментален концерт за солист и оркестър“, каква е приликата и разликата между тези два жанра. Липсата на яснота по тази въпрос в дисертацията рефлектира, например, в списъка с български концерти за виолончело – от неговото съдържание се разбира, че понятието „инструментален концерт за солист и оркестър“ е тълкувано извън конкретната му жанрова характеристика.

Втори дял:

Развитието на българската композиторска школа е представено основно чрез дейността на дружество „Съвременна музика“. Дружеството съществува до 1944 г., а разглежданите в дисертацията три инструментални концерта са написани след 1944 г. Какво се случва в развитието на българската композиторска школа по времето, когато са написани трите анализирани в научния труд инструментални концерта – 50-те, 60-те и 70-те години на XX век – в текста не е представено.

Трети дял:

В заглавието на научния труд е записано понятието „Българска виолончелова школа“. Понятието е забележително и към него трябва да се отнасяме с уважение и респект. Щом като едно понятие е записано в заглавието на даден научен труд, то би трябвало да има специално място в работата.

В заключението на представения текст е направено следното обобщение за Първа глава: *„В първа глава е описано накратко развитието на инструменталния*

концерт през вековете и развитието на българската композиторска и виолончелова школа" (стр. 88). Подобно твърдение има и в увода, където четем: „*Първа глава ... Накратко е разгледано създаването на българската композиторска школа и развитието на виолончеловата школа в България*“ (стр. 3). В текста наистина е разгледано създаването на българската композиторска школа, но за развитието на виолончеловата школа в България не е писано.

Първа глава се състои от три дяла: *I.1 Инструменталния концерт през вековете, I.2 Развитие на българската композиторска школа, I.3 Списък на български концерти за виолончело*. Поставянето на списък (I.3) не би могло да замени необходимостта от разработването на трети дял в тази глава, равностоеен на останалите два дяла, който да бъде посветен на българската виолончелова школа. На първите два дяла е отредено подобаващо място в текста на научния труд. По отношение на третия дял нещата не стоят така. В логичната последователност на Първа глава третият дял очевидно е трябвало да бъде посветен на създаването и развитието на българската виолончелова школа – текст, който за съжаление липсва.

Всяка инструментална школа представлява триединство между делото на изпълнители, музикални педагози и композитори. Виолончелото в България има многолетни богати традиции. За всеки един от тези три елемента – българско виолончелово изпълнителство, българска виолончелова педагогика, българско виолончелово творчество – има немалко научни публикации. На базата на постиженията през годините днес ние с гордост можем да кажем, че имаме своя национална виолончелова школа. Всичко това би трябвало да намери своето място в третия дял на Първа глава.

По отношение на списъка с концерти за виолончело и оркестър от български композитори би могло да се каже следното. В увода на научния труд четем: „*Първа глава ... Предоставен е списък на всички създадени концерти за виолончело и оркестър от наши автори*“ (стр. 3). В автореферата за същия списък е записано: „*Списък на всички създадени концерти за виолончело и оркестър от български автори (които са достъпни)*“ (стр. 33 от автореферата). Конкретното заглавие на списъка разкрива друга картина: „*Списък на български концерти за*

виолончело“ (стр. 22). Формулировката на заглавието, в която думата „български“ не е членувана, показва, че в списъка са включени не „всички“, а само някои от концертите за виолончело и оркестър от български композитори.

Списъкът би трябвало внимателно да се прецизира. Да се състави пълен списък на всички творби от български композитори за виолончело и оркестър е сложна задача, която излиза далеч извън темата на настоящия научен труд. Същевременно, предвид заявената тема, не би трябвало да се пропуска включването в списъка на определени творби. Сред тях специално място заема първият български концерт за виолончело и оркестър, написан в 1925 г. от Георги Шагунов (1873-1948). Този концерт за виолончело и струнен оркестър е отбелязан на стр. 320 в „Енциклопедия български композитори“, издание на СБК, 2003 г., съставена от проф. Елисавета Вълчинова-Чендова. Нотите на концерта се съхраняват в Държавния архив. Извън България той доби известност благодарение на българската виолончелистка Марта Симитчиева, професор по виолончело в САЩ. При съставянето на списъка не би трябвало да се пропуска включването и на други творби, сред които концерта за виолончело и оркестър от Здравко Манолов, написан за неговия брат виолончелиста Светослав Манолов.

От друга страна, списъкът би трябвал да бъде прецизиран жанрово. Темата на научния труд е фокусирана върху един конкретен жанр – инструментален концерт за виолончело и оркестър. Включването в списъка на творби за виолончело и оркестър извън този жанр е интересно и ценно, но то излиза извън обхвата на заявената в заглавието тема на дисертацията. Такъв е случаят, например, с „Концертна фантазия“ оп. 35 от Панчо Владигеров. В текста на списъка това произведение е записано като „*Концерт фантазия*“ (стр. 23). Всъщност това не е инструментален концерт. За тази творба Евгени Павлов-Клостерман, биограф на Владигеров, пише в своята монография за композитора от 2000 г.: „*Композиторското му чувство сякаш се е наситило на мащабни многочастни творения и не го тегли към формата на инструменталния концерт*“ (стр. 150). Сравнението на тази концертна фантазия с инструменталните концерти на Владигеров – пет за пиано и два за цигулка – откроява твърде съществени разлики.

Необходимо е да се прецизира присъствието и на други творби, включени в списъка. Например, на стр. 32 в списъка е записано: „Лазар Николов, *„Елегия“ за виолончело и оркестър (1981 г.)*“. Тук може би е станало смесване на две различни творби. В 1981 г. Лазар Николов написва „Метаморфози“ № 1 за виолончело соло и камерен ансамбъл (флейта, обой, кларинет, фагот и арфа). Седем години по-късно, в 1988 г. композиторът създава друга творба – „Елегия“ за виолончело и симфоничен оркестър из II част на „Тъжни и трагични песни и симфонии“, която в 1981 г. е била написана в първоначален вариант за виолончело и пиано. И двете посочени произведения на Лазар Николов не са концерти за виолончело и оркестър.

Както вече беше отбелязано, проблемът за жанровото прецизиране в текста на научния труд има своето начало още в първия дял на Първа глава.

Втора, Трета и Четвърта глави:

В текста на Първа глава е написано: „*В ранните образци на инструменталния концерт соловата партия е била водеща, а оркестърът е имал продчинена, второстепенна роля. С развитието на жанра, ролята на оркестъра все повече се увеличава, като през XIX и XX век е напълно изравнена по значение с тази на солиста*“ (стр. 5). Прецизното анализиране на изпълнителските проблеми във Втора, Трета и Четвърта глави на научния труд се е ограничило само до ролята на солиста-виолончелист. Как тази роля взаимодейства с ролята на оркестъра, която „*през XX век е напълно изравнена по значение с тази на солиста*“, не е разгледано в работата.

На няколко места в текста на научния труд се споменава името на големия виолончелист и виолончелов педагог János Starker (1924-2013). Дисертантът е записал името с кирилица „Янос Щаркер“. Щаркер е роден в Унгария и правилното произношение на неговото лично име, записано с кирилица е Янош.

Заключение:

Заклучението механично повтаря написаното в увода. Липва анализ и обобщение на постигнатите резултати.

Автореферат:

В края на автореферата (стр. 34 от автореферата) е поместен списък от три публикации (две заглавия) на дисертанта по темата на дисертационния труд. Към всяка от публикациите в списъка е записано „очаква печат“. Не са представени документи, от които да стане ясно къде посочените статии очакват печат, къде са представени за публикуване и дали са одобрени и приети за публикуване от съответните редакционни колегии. Самите очакващи печат текстове на публикациите не са представени в дисертационната документация.

В автореферата е включен текст, озаглавен „Справка за приносите на дисертационния труд“ (стр. 33 от автореферата). Справката представя общи констатации, в нея липсва открояване на конкретни приноси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

След запознаване с предоставените ми материали по дисертацията на Август-Александър Павлов под заглавие „*Концертите за виолончело на Веселин Стоянов, Любомир Пипков и Красимир Кюркчийски. Силови проблеми и принос за развитието на българската виолончелова школа*“, считам, че в своя настоящ вид те не са готови в завършен вид за публична защита и не отговарят на изискванията за придобиване на научна и образователна степен „доктор“. Необходимо е работата по материалите да бъде довършена и подготвена в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за приложение към него, както и на останалите нормативни документи.

Предадените за защита материали съдържат определен потенциал, извършена е значителна работа по изследване на изпълнителските проблеми, съдържащи се в трите български концерта за виолончело и оркестър.

Творческата автобиография на докторанта го представя като личност със задълбочено образование и изявено творческо дарование. За същото свидетелстват и неговите концертни изяви през последните години. Всичко това дава основание за увереност, че след необходимото довършване на работата по дисертацията, тя може да придобие представителен вид, достоен за художественотворческа докторантура в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“.

28 ноември 2022 г.

Рецензент:

(проф. д.изк. Стефан Хърков)